

- В.О.Сухомлинського: збірник наукових праць. Вип.3. – Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2014 – С.36-39.
5. Немерцалов В.В. Голонасінні у дендрофлорі м. Одеси / В. В. Немерцалов // Вісник ОНУ, том 10, випуск 5. – 2005. – С. 83-90.
 6. Шмидт В. М. Математические методы в сравнительной флористике / В.М. Шмидт. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1980. — 176 с.
 7. Mosyakin S.L. Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist / S.L. Mosyakin, M.M. Fedoronchuk. – Kiev: M.G. Kholodny Inst. of Botany, 1999. – 345 с.

ГІНГГО ДВОЛОПАТЕВИЙ НА ПОЛТАВЩИНІ: ПІДСУМКИ 120-РІЧНОЇ ІНТРОДУКЦІЇ

Самородов В.М.

Полтавська державна аграрна академія

Релікт третинного періоду – гінгго дволопатевиий (*Ginkgo biloba* L.) – листопадне дводомне дерево – екзот із відділу Pinophyta привертає до себе увагу дослідників різних напрямків. Адже ця найстаріша рослина нашої планети (палеонтологічні залишки якої датуються 200 млн. років) має полі функціональне використання.

В Україні цей вид, занесений до Міжнародної Червоної книги, лише зараз набуває поширення, хоч вперше був інтродукований ще із 1809 р.[1]. Завдяки спрямованій праці багатьох поколінь ботаніків, паркобудівників та пересічних громадян, це й екзот культивується у Ботанічних садах і парках Полтавщини від 1894 р.[1]. З того часу і по сьогодні його інтродукція обіймає два періоди : перший – від 1894р. по 1974 р., та другий – від 1975р. і по сьогодні.

За перший період інтродукції на теренах Полтавщини росло лише шість дерев гінгго – п'ять у Полтаві та одне в Устимівському дендропарку. Немає жодної інформації звідки вони походили і яким чином потрапили до дендроосередків краю. Відомо лише те, що деякі дерева які росли у той час в Полтаві вступили в репродуктивну фазу, і одне з них жіночої статі утворювало насіння. На превеликий жаль, ці рослини, які перенесли складні метеоумови та соціальні потрясіння і не зазнали при цьому ніяких пошкоджень, після 1956 р. були спіяні. До 1975 р. було ще декілька спроб культивувати гінгго у Полтаві, але вони не мали позитивних результатів.

Другий етап інтродукції гінгго на Полтавщині почався від 1975 р. За 40 років які минули відтоді гінгго почали вирощувати у ботанічних садах, дендраріях і парках Полтави, Кременчука, Лубен, Миргорода, Хоролу, а також у десяти районах області: Диканському, Глобинському, Кобеляцькому, Кременчуцькому, Лубенському, Машівському, Миргородському, Пирятинському, Семенівському та Шишацькому. Все це, - свідчення значного розповсюдження гінгго Полтавщиною, а також притаманній цьому виду екологічній пластичності.

Станом на 1.01.2015 р. у ботанічних садах, дендраріях та парках нашої області зростає 75 різновікових дерев гінгго. Всі вони були інтродуковані у вигляді саджанців із різних ботанічних осередків Сухумі, Києва, Одеси, Харкова, Ужгорода. Але їх переважна більшість була завезена з Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НААН України

(м. Київ).

Найбільше з цих дерев (35 особин) зростає у Полтаві. З них 28, 60% припадає на дендрарій Полтавської державної аграрної академії, а 16,10% росте у Вавиловіарії – меморіальному парку Полтавської сільськогосподарської дослідної станції імені М.І. Вавилова НААН.

На теренах області ростуть різні за віком дерева. Переважають особини восьми – десяти років. Разом з цим маємо рослини які вже вступили у репродуктивний стан. Найстарші з них ростуть у Ботанічному саду Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Їх вік сягає 43 років. Три з них чоловічої статі, а одне – жіночої. На 27-му році життя вони вступили в репродуктивний стан. Деяко молодші від них дерева з дендрарію аграрної академії. Одному з них – чоловічому, - 40 років, решті – двом чоловічим і одному жіночому по 35 років. Такі ж за віком два чоловічі і одне жіноче дерева які ростуть у Вавиловіарії. Репродукція дерев аграрної академії і Вавиловіарію почалась відповідно на 28-му і 30-му роках життя.

Таким чином, на сьогодні, в Полтавській області росте три жіночі дерева які утворюють шишкоягоди з насінням. Виявлено їх репродуктивний потенціал, який дозволяє щорічно заготовляти насіння та вирощувати з нього садивний матеріал для озеленення області.

Досвід культивування гінкго на Полтавщині свідчить про успішність його адаптації до умов області. Так, вегетація його дерев триває 170-185 днів, що вкладається в агрокліматичні параметри притаманні для нашого краю. Період росту видовжених пагонів 65-70 днів, що відповідає більшості аборигенних видів з тенденцією до затухання ростових процесів у другій половині літа. Це повністю забезпечує своєчасне здерв'яніння пагонів, та їх підготовку до перезимівлі.

Максимальну кількість шишкоягід (3436 шт.) зібрано у 2014р. з жіночого дерева гінкго яке росте у Ботанічному саду педагогічного університету. З цієї ж рослини зібрано майже 6 кілограмів очищеного від саркофуги насіння (у 2014р.). Але переважно більшу масу однієї насінини, в середньому 2,27г, має жіноче дерево з дендрарію аграрної академії. Виповненість насіння коливається по роках, так само як і його схожість. Та не дивлячись на це, вже отримані сіянці власної репродукції, які використані для поповнення дендрологічних колекцій низки наукових та учбових закладів.

Таким чином, можна констатувати, що охарактеризований генофонд гінкго дає можливість для збільшення біологічної різноманітності культурної флори Полтавщини. У подальшому необхідно спрямувати зусилля на відбір найбільш декоративних, високоврожайних та адаптованих до екологічних умов області рослин. Все це буде сприяти більш широкому використанню гінкго у паркобудівництві, озелененні та лікарському рослинництві.

Література

1. Байрак О.М., Самородов В.М., Панасенко Т.В. Парки Полтавщини: історія створення, сучасний стан дендрофлори, шлях збереження і розвитку. – Полтава «Верстка», 2007. – 276с.